מתני' המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ר"א אומר *כשיגרשנה ידור הנאה רבי יהושע אומר אינו צריך, כיוצא א] בדבר אמר רשב"ג אף *הערב ב לאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה ידירנה הנאה שמא יעשה קנוניא על נכסים של זה ויחזיר את אשתו: **גמ'** במאי קמיפלגי רבי אליעזר סבר אדם עושה קנוניא על ההקדש ורבי יהושע סבר אין אדם עושה קנוניא על ההקדש, ואלא הא *דאמר רב הונא ג שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה ב] אין עושה קנוניא על ג] הקדש, לימא כתנאי אמרה לשמעתיה? לא, עד כאן לא פליגי אלא בבריא אבל בשכיב מרע דברי הכל אין אדם עושה קנוניא על ההקדש, ד] מ"ט? *אין אדם חוטא ולא לו, איכא דאמרי בבריא דכ"ע לא פליגי ס] *(דאין) אדם עושה קנוניא על הקדש והכא בנדר שהודר ברבים קמיפלגי *מר סבר יש לו הפרה ומ"ס אין לו הפרה ואיבעית אימא דכ"ע נדר שהודר ברבים ד יש לו הפרה והכא בנדר שהודר על דעת רבים קמיפלגי, ואלא הא דאמר אמימר *נדר שהודר ברבים יש לו הפרה, על דעת רבים אין לו הפרה, לימא כתנאי אמרה לשמעתיה, ותו רבי יהושע אומר אינו צריך, אינו מועיל מיבעי ליה? אלא הכא בשאלה דהקדש קמיפלגי והתניא המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ר"א אומר כשהוא מגרשה ידור הנאה רבי יהושע אומר אינו צריך וא"ר אלעזר ברבי שמעון הן הן דברי בית שמאי הן הן דברי ב"ה *שב"ש אומרים הקדש טעות הקדש וב"ה אומרים הקדש טעות אינו הקדש: וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו': *משה בר עצרי ערבא דכלתיה הוה ורב הונא בריה צורבא מרבנן הוה ודחיקא ליה מילתא, אמר אביי ליכא דנסבי עצה לרב הונא דליגרש לדביתהו ותיתבע כתובתה מאבוה ולהדרה מיהדרי, א"ל רבא והאנן ידור הנאה תנן, ו] ואביי אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש, לסוף איגלאי מלתא דכהן הוה, אמר אביי *בתר עניא אזלא עניותא, ומי אמר אביי הכי *והאמר אביי איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן ז] [שמעון בן] גמליאל? בריה שאני, וצורבא מרבנן שאני, ותיפוק ליה דערב ח] דכתובה לא משתעבד?

קבלן

*)[כתובות נג: ב"ב קלז. קעד: סוטה כא:]

מתני' ידור הנאה · ידור שלא יחזירנה לעולם דשמא משום ערמה מגרש לה שתגבה כתובתה מן ההקדש ויחזירנה: **קינוניא** · ערמה: **גמ' לימא כתנאי אמרה לשמעתיה** · ולאו דברי הכל היא: **אלא בבריא** · דהתם קאמר ר"א דאדם עושה קיטניא על ההקדש משום דמאי דשקיל מהקדש ליהוי דידיה: **אבל בשכיב מרע** · דלמיתה קאי: **אין אדם חוטא ולא לו** · להרויח בשביל אחר לא יחטא: ר"א סבר כיון דמדירין ליה ברבים שלא יחזירנה שוב אין לו הפרה הלכך מהני הנדר ומדרינן: **יש לו הפרה** · ומש"ה אינו צריך דהא לא מהני מידי: **על דעת רבים** · שאומרים לו נדור: **בשאלה דהקדש פליגי** · ר"א סבר אין נשאלין על ההקדש לחכם ואפילו אומר לו לחכם לא לדעת כן נדרתי והקדש טעות הוא אפ"ה אין חכם מתיר נדרו הלכך זה המגרש את אשתו ס] בהקדישו מתחרט ואינו מוצא חכם שיתירנו ולכך עושה קיטניא זו ורבי יהושע סבר נשאלין על הקדש י](והכא) אינו צריך לידור הנאה דאי משום קיטניא הוא עביד הוה מתשיל על נדריה ולא יא]בעי לגרשה: **והתניא** · בניחותא דבשאלה פליגי: **הן הן דברי ב"ש הן הן כו'** · מחלוקת ר"א ורבי יהושע הייט נמי מחלוקת ב"ש וב"ה: **הקדש טעות הקדש** · ואין שאלה להקדש · הקדש טעות כגון שור לבן היוצא מביתי יב] הקדש ונמצא שחור: **אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש** · שיאמרו לו דור הנאה, ילך בצנעה ויגרשנה: **דכהן הוה** · רב הונא ולאי הוה מגרשה לא מצי לההדורה: **כרשב"ג** · במס' כתובות (דף נה:) האומר בשעת מיתה נכסיי לך ואחריך לפלוני וירד הראשון ומכר יג] [ואכל ט'] רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר הראשון וה"נ הוי רשע ערום:

קבלן

וישאלה בהקדש - כר' יהושע

לכי יגרשנה ידור הנאה · תימה לרבי למה ידור הנאה וכי מה הוא עושה והלא אינו רוצה שגובה מן ההקדש ואדרבה נאה היה לו לקונסה שגובה מן ההקדש וי"ל כיון דחיישינן שמא עשה קיטניא על ההקדש או על הערב שהכניס בערבות לדידה לא קנסוה רבנן ולו ראוי לדור כדי לידע [אם] כוונתו להערים ולא תועיל לו כוונתו *שהדירוה: **אלא** הא דא"ר הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן כו' · וא"ת והרי בפ' בתרא דב"ב (דף קעה. ושם) מוקי למלתיה דרב הונא בדנקיט שטרא וא"כ היכי שייך הכא חששא דקיטניא הרי השטר מקויים ביד פלוני ובודאי קושטא קאמר וי"ל דע"כ איכא חששא דקיטניא דאי לא אמר מנה לפלוני בידי אפילו היה לו שטר בידו לא יטול אלא בשבועה והשתא דאמר מנה לפלוני בידי נוטל בלא שבועה וה"נ איתא בפרק שבועת הדיינין (שבועות מב: ושם) גבי הא דתנן נשבעין לקטן ולהקדש ומפרש בגמ' עלה להקדש ליפרע מנכסי הקדש [ופריך] תינח מנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה מה לי משועבד להדיוט מה לי משועבד לגבוה סד"א להדיוט הוא דאדם עושה קיטניא להדיוט אבל להקדש אין אדם עושה קיטניא להקדש קא משמע לן והא אמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קיטניא על ההקדש הני מילי שכיב מרע דאין אדם חוטא ולא לו אבל בריא אדם עושה קיטניא להקדש אלמא אשכחן התם קיטניא גבי שבועה ה"נ אמרינן הכא מיהו תימה לפי מאי דמסיק התם דווקא בשכיב מרע אמר רב הונא דאין אדם עושה קיטניא להקדש אבל בריא אדם עושה קיטניא להקדש והכא אמר דבבריא פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע ואמר רבי יהושע דאין אדם עושה קיטניא להקדש וא"כ נימא דרב הונא דלא כרבי יהושע וי"ל דקיטניא זוטרתי כגון להפטר עצמו משבועה בריא עושה קיטניא להקדש יד] ומ"מ מייתי שפיר ממילתא דרב הונא על מתני' מכ"ש דאפילו קיטניא בשבועה א"ר הונא דאין אדם עושה להקדש [כ"ש קיטניא דמתני' תין נגרש אשתו]: **דחזקה** אין אדם חוטא ולא לו · לכך נאמן להגבותו בלא שבועה ואע"ג דאין נזקקין מנכסים משועבדים ומהקדש דהוי כמשעבדי כדאיתא בפרק שבועת הדיינין (שבועות מב: ושם) אלא בשבועה וכיון דלא חיישינן שעשה קיטניא להודות כמה חייב כמו כן אין לחוש כאן שמגרש אשתו ולחזור ולישאנה שאין סברא שיעשה קיטניא על ההקדש גבי גירושין יותר מש"מ: **מר** סבר יש לו הפרה · וא"ת נהי נמי דיש לו הפרה מ"מ קי"ל דצריך לפרט הנדר וא"כ אי אתי קמי חכם לא מיפר ליה וי"ל דאין צריך לפרט הנדר כי אם הלשון שנדר בו אבל א"צ לפרט למה נדר ולא דמי להאיך דגיטין פ' השולח (דף נה:) גבי כהן שנשא אשה בעבירה דאמר עלה נודר ועובד יורד ומגרש דאמרת עלה דצריך לפרט ומש"ה לא מתיר ליה חכם שהרי התם הוא נודר שלא יהנה מאשתו פסולה כשיבא לפני חכם ומפרש לו נדרו לא יתיר לו אבל הכא לא ימנע מלהתיר אפי' אם ישמע הלשון שנדר: **בשאלה** דהקדש קמיפלגי · פי' דלר' יהושע יש שאלה לפיכך אין צריך להדיר הנאה מאשתו אם יגרשנה דלא חיישינן דמשום קיטניא לגבות מן ההקדש הוא מגרשה דלמה לו לגרשה ישאל על ההקדש ויהיה הקדש בטעות ואז לא יהיה הקדש ותימה קצת דקי"ל כבית הלל דהקדש בטעות לא הוי הקדש וא"כ יש שאלה וא"כ היאך קאמר רב הונא דבבריא אדם עושה קיטניא להקדש ולמה יעשה קיטניא כיון דמצי שאיל על ההקדש כמו שאמר ר' יהושע ולפי מה דפרישית לעיל ניחא דקיטניא דשבועה דבר שהוא קל עביד ולא ישאל על הקדשו אבל טו] גבי גירשה כי האי לגרש אשתו כדי להחזירה לא עביד כיון דמצי שאיל על הקדשו: **ותיפוק** ליה דערב הוא וכו' · תימה אמאי לא פריך הכי כל הני פירכות אמתני' וי"ל דעל מתני' לא רצה להקשות לפי שהיה פשוט לתרץ דהוה ליה ואשתדיף :

ערב

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' טו ופי"ז מהלכות אישות הל' י :

כשהדירוהו נ"ק

יג ב מיי' פי"ז מהל' אישות הלכה ט ועי' בהשגות ובמ"מ טוש"ע אה"ע סימן קב סעיף ז [ובהרב אלפס כתובות פ"א דף קכג.] :

יד ג מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלכה יט :

טו ד מיי' פ"ו מהלכות שבועות הלכה ח סמג לאוין רמח טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף כג:

טז ה מיי' (פי"ז מהל' אישות הלכה ט) פי"ב מהלכות זכייה ומתנה הלכה ט [טוש"ע חו"מ סימן רמח סעיף ג](טוש"ע אה"ע סי' קב סעיף ז) :

יז ו מיי' פכ"ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ו ועיין בהשגות ובמ"מ ובל"מ ופי"ז מהלכות אישות הלכה ט ועיין בהג"ל טוש"ע אה"ע סי' קב סעיף ו :

נושא/מבנה

I - IV

דרכים שונים להסביר מח' התנאים במש' במי שהקדיש את נכסיו והיה עליו כתובת אשה

* * *

גליון הש"ס

גמרא מר סבר יש לו הפרה · עיין תוי"ט פ"ה מ"ה דבכורות ד"ה בני הכנסת :

* * *

שיטה מקובצת

א] צריך כיוצא בו ארשב"ג הערב ס"א וכן היה רשב"ג אומר הערב כו' : ב] חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש וגובה שלא בשבועה אף על גב דאין נפרעין מנכסים משועבדים להדיוט בלא שבועה וכ"ש מאלו נכסים שהן משועבדים להקדש הכא אין צריך לישבע להוציא את עצמו מחשש קנוניא ובמתני' נמי אמר רבי יהושע דאין צריך לידור להוציא עצמו מחשש קנוניא· תוס' הרא"ש ז"ל : ג] על ההקדש לימא: ד] מ"ט אין אדם חוטא ולא לו ולהכי אמר רב הונא במילתיה שכיב מרע דכולהו מודו אבל בבריא פליגי א"נ רב הונא אמר דוקא שכיב מרע לא חיישינן לקנוניא דאין אדם חוטא ולא לו אבל בבריא חיישינן לקנוניא ואף ר' יהושע מודה דהא דלא חייש ר' יהושע במתני' לקנוניא משום כדאמרי' דודאי לא היה מגרש את אשתו לעשות קנוניא להקדש דאם הוא מתחרט על שהקדיש את נכסיו ישאל על הקדשו וזה נוח וקל לעשות ממה שמגרש את אשתו אבל בהא דרב הונא חייש לקנוניא דנוח לו לומר מנה לפלוני בידי מלשאול על הקדשו · תוס' הרא"ש ז"ל : ס] פלוני דאדם תיבת דאין נמחק : ו] ואביי אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש · ראיתי מן הגדולים שדקדקו מכאן שאם לא הדירה בשעת נתינת הגט שוב אין מדירין אותה [דאי לא] תיקשי הכי מאי קאמר אביי אטו כל מאן דמגרש בבי דינא מגרש מאי נפקא מינה אם לא יגרש בב"ד מ"מ כשתבוא לגבות כתובתה מחמית ידירנה הנאה ולא נהירא לי דא"כ מאי הועילו חכמים בתקנתם וכי כל המגרש את אשתו שואלין אותו בית דין אם יש לאשתו ערב בשביל כתובתה שידירנה הנאה ואף את"ל אי אפשר שלא יצא הקול בעיר שיש לה ערב בכתובתה מכל מקום אכתי ילך ויגרשנה בעיר אחרת ועוד דמלתא בלא טעמא הוא ומה אם בלא תביעתו דורשין טובתו וטוענין לאלם הוא עצמו לא כ"ש וע"כ אני אומר אם ידעו בית דין הערבות מדירין אותו כ"ש אם לא הדירום ב"ד והערב תובע בשעה שהיא באה לגבות שידירום ומתני' אתא לאשמועינן דב"ד היודעים בערבות ג)עד שידירוה הנאה ואפילו אין הערב שם או אם ישנו שם ושותק כגון זה פתח פיך לאלם והכא קאמר אביי אטו כל מאן דמגרש בבי דינא שיודעין שחמיה נתערב בכתובתה הוא מגרש ילך לב"ד שאין יודעין הערבות ויגרשנה ותו ליכא למיחש שידירנה חמיה הנאה כשתתבע כתובתה דודאי אי הוה ידע בגירושין היה מוחה שלא יגרשנה עד שידור הנאה כי היה יודע שאם ד)לא יגרשנה אבל כיון שנתגרשה ניחא ליה טפי שתאכל כתובתה עם בנו משתכניסות לאיש אחר · תוס' הרא"ש ז"ל : ז] כרבן גמליאל ס"א רשב"ג : ח] דערב הוא וערב דכתובה : ט] אשתו מתחרט בהקדשו ואינו : י] הקדש והלכך אינו תיבת הכא נמחק : יא] ולא הוה בעי : יב] מביתו ראשון הקדש : יג] ומכר ואכל : יד] להקדש אבל קנוניא כי האי לגרש אשתו ולהחזירה אפשר רב הונא כר' יהושע דבריא נמי לא עביד ומ"מ : טו] אבל קנוניא כי האי ותיבות גבי גירשה נמחק :

דאתמר

נושא

מעשה שבו היה חותן היה ערב לכתובת כלתו

רבינו גרשום

זו ומנת זו] : המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה · הרי הוו הנכסים משועבדים לכתובה ואין ההקדש הקדש גמור ואם מגרש את אשתו הרי היא גובה מאותו הקדש : [ר' אליעזר אומר כשהוא מגרש ידירנה] ידור הנאה שלא יחזירנה ולא יהנה ממנה [עוד] דחיישינן שמא בתחבולה עשה את זה שבשביל כך הוא מגרשה כדי שתגבה כתובתה מן ההקדש ואח"כ יחזירנה ויאכל הנכסים עמה : ור' יהושע אומר אינו צריך · להדירה: הערב לאשה בכתובתה · אדם אחר שנעשה לה ערב ע"י בעלה בשעת נשואיה שאם לא יפרע לה בעלה כתובתה אם יגרשנה שיפרע לה הוא והיה בעלה מגרשה כדי שתחזור על הערב לתובעו כתובתה: [ידירנה · דחיישינן שמא עשו קינוניא]: מנה לפלוני בידי נאמן · דאותו מנה אינו קדש דאינו שלו : [דברי הכל · בין ר' אליעזר בין ר' יהושע דנאמן : דאין אדם' שמת חוטא לומר אינו הקדש לצורך אחר אלא א"כ ודאי הוא כן] : בנדר שהודר ברבים · שהדיר את אשתו ברבים [קא מיפלגי : מר סבר · ר' יהושע] : יש לו הפרה · ואינו מועיל כלום הלכך מה הנאה יש במה שידירנה לכשתגבה כתובתה יפירנו : [ור' אליעזר סבר אין לו הפרה] : על דעת רבים · שהוקיקוהו רבים להדירה : ותו [תא דקתני] ר' יהושע אומר אינו צריך · [שידירנה] : אינו מועיל שידירנה מבעי ליה האיל ויש לו הפרה : בשאלה דהקדש קא מיפלגי · שכשהקדיש נכסיו גירש את אשתו וגבתה כתובתה מהו אם יכול זה המקדיש לישאל על הקדשו לפני חכם ולומר אילו הייתי יודע שהיא יכולה לחזור ולגבות כתובתה מן ההקדש לא הייתי מקדיש ונמצא שלא היה הקדש שהיה הקדש טעות ושמא יהיה מחזיר את אשתו והיו אוכלין הנכסים הלכך קסבר ר' אליעזר ידירנה הנאה כדי שלא יהא נשאל ור' יהושע סבר אינו צריך להדירה שאין אדם יכול לשאול על הקדש שאפילו יאמר על דעת כן לא הקדשתי אפ"ה הוי הקדש דהקדש טעות הוי הקדש : [והתניא · בניחותא] : ב"ש כר' יהושע ואין נשאלין וב"ה] כר' אליעזר ונשאלין הלכך ידירנה : ודחיקא ליה מלתא שירד מנכסיו : והא אנן ידור הנאה תנן · דב"ד שיגרשנה בפניהם יאמרו לו תדור הנאה שלא תחזירנה עוד לעולם : אטו כל דמגרש) בי דינא מגרש · אפילו [בפני] ג' הדיוטות יכול לגרש שאינן יודעין שצריך להדירה : [דכהן הוא · שאסור בגרושה] : המשיא עצה למכור בנכסים כו' נכסי לך ואחריך לפלוני[ירד הראשון ומכר ואכל השני מוציא מיד הלקוחות דברי רבי רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר ראשון הכא נמי רשעות וערמומית הוה דמסיב ליה עצה]:בריה שאני [דסבר] דסוף דבר ראוי הוא ליורשו:וצורבא מרבנן שאני דמצוה להשיאו עצה כדי שיהו לו נכסים ויעסוק בתורה:[דערב דכתובה לא משתעבד

ב"ב קעג:

שם קעה: [שבועות מב:]

[קדושין סג: ב"מ ס:]

גי' רש"ק דאדם

[גיטין לו. מכות טז. בכורות מו:]

* אם בנדר שהודר על דעת רבים קמיפלגי ור' יהושע סבר דיש לו הפרה גם אם הבעל ידור הנאה אמנה אינו מועיל למנוע קנוניא דהוא יכול לבטל את נדרו

נזיר לג: ב"ב קכ:

ב"ב קעד:

* ולא הי' יכול להחזירה בגלל מקרה

[ב"ק לג. וש"נ]

א) פי' רבינו בזה הוא היפוך מפי' כל המפרשים ז"ל דלהרבה ר"א סבר דיש שאלה בהקדש כב"ש ופשוט די"ל דגם הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות ערכין פירש כן ונסתלק בזה מה שתמה עליו הר"ן בפ"א דכתובות וגם מה דהקשו המפרשים דר"א אדר"א דפסחים מ"ו ודו"ק · ב) נראה דל"ל בבי דינא רבה וכן גרס רבינו בהדיא בב"ב קע"ד ע"ש · ג) נראה דל"ל דב"ד היודעים בערבות מחויבין לעכב הגירושין עד שידירנה הנאה וכו' · ד) נראה דל"ל כי היה יודע שאם נצריך אותו להדיר הנאה ממנה בוודאי לא יגרשנה ·